

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

TARİH
TÜRKİYE DIŐI TÜRK TARİHİ
KARAKOYUNLU DEVLETİ (1380'E DOĞRU-1469)
Kültür Portalı

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet Çay

2009
ANKARA

5.16. Karakoyunlu Devleti (1380'e doğru-1469)

Anahtar Kelimeler: Karakoyunlu Devleti, Bayram Hoca

Moğol İlhanlı hükümdarı Argun zamanında (1284-1291) doğudan gelerek Erbil-Nahçıvan arası bölgede yurt tutan Karakoyunlu Türkmen grubu, XIV. yüzyılın ilk çeyreğinde, Yıva, Yazır, Döğer, Avşar gibi Oğuz boylarından bölükler ihtiva ediyor ve Baran, Baharlu, Karahanlu, Hacılı, Bozdoğan vb. gibi çeşitli topluluklar meydana getiriyordu. Moğol İmparatorluğu'nun parçalandığı XIV. yüzyıl ortalarında Erzurum-Erciş-Musul dolaylarında Bayram Hoca (Ölm. 1380) başbuğluğunda müstakil Karakoyunlu birliği teşekkül etti. Bayram Hoca'nın oğlu Kara Mehmed (1380-1389), Mardin'deki Artuk-oğlu'nu mağlûp etti, 1387'de Karabağ üzerinden Anadolu'yu istilâya girişen Timur kuvvetlerini durdurdu ve 1388'de Tebriz'i zapt etti. Mısır Kölemen Devleti ile münâsebet kurdu. Devletin başkenti Tebriz idi.

Oğlu, Karakoyunlu devletinin büyük hükümdarı Kara Yusuf (1389-1420) Tebriz'de yerleşti, para bastırdı. Fakat Timur karşısında geri çekildi (1393); Timur'un Altın-ordu'ya doğru ayrılması üzerine ülkesinin bir kısmını geri aldı. Sonra, Timur baskısı karşısında kendisine sığınmış olan Bağdat hâkimi Ahmed Celayır ile birlikte Osmanlı Padişahı Yıldırım Bayezid'e dehâlet etti ki, bu durum Timur-Yıldırım arasındaki Ankara Savaşı (1402)'nin sebeplerinden biri sayılmıştır. Bu arada Irak'ın mühim bir kısmını ele geçiren Kara Yusuf, 1406'dan sonra eski devletini ihya etti. 1410'da Erzincan'ı ele geçirdi. Mardin Artuklu koluna son verdi (1409). Diyarbekir'den başka bütün Azerbaycan'ı, Tebriz, Kazvin ve Sultaniye (1415)'yi idaresine aldı. Aralarının açıldığı Ahmed Celayır'ı aynı yılda mağlûp ederek Bağdad'a hâkim oldu. Öldüğü zaman (1420 Kasım), oğulları: Şah-Mehmed Bağdad'da, İskender Kerkük'te, İspend Âdilceva'z'da, Ebu Saîd Erzincan'da, Cihân-şâh Sultaniye'de bölgelerinin idaresi başında bulunuyorlardı.

Kara Yusuf'tan sonra Karakoyunlu birliği sarsıldı. Âilesi mensupları arasında çıkan anlaşmazlıkla dolayısıyla dış müdahaleler oldu. Ebu Saîd Erzincan'dan çıkarıldı. Timurlu Şahruh'un yaptığı üç sefer sonunda Azerbaycan terk edildi. Cihân-şâh Bağdad'a çekildi. Şahruh'un Horasan'a dönüşünde İskender tekrar Azerbaycan'ı ele geçirerek Karakoyunlu hükümdarı durumu kazandı (1421-1439) ise de, kardeşleri ile ihtilâfi bitmedi. Aynı zamanda Şahruh ile çarpışmak zorunda kaldı ve 1436'da Osmanlı sınırını geçerek Tokat'a sığınmağa mecbur oldu. Azerbaycan ve Erran hükümdarlığı Şahruh tarafından Cihan-şâh'a verildi (1436-1467).

Büyük kabiliyet gösteren Cihân-şâh, başarılı bir Gürcistan seferinden (1444) sonra, Bağdad'ı ele geçirdi (1446). Şahruh'un ölümü üzerine de (1447) Sultaniye ve Kazvin'i zapt ettiği gibi, Fars ve Isfahan bölgesi ve Kirman'a hâkim oldu. İmparatorluk hâline getirdiği "sultan" ve "hâkan" unvanlarını aldı. Fakat Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan karşısında Mardin'deki savaşı (1457) kaybetti. Ülkesinde karışıklık çıktı. Uzun Hasan ile son karşılaşmasında öldü (1467) ve Karakoyunlu devleti Uzun Hasan tarafından tasfiye edildi (1469).

Kaynak (Source):

Tarihte Türk Devletleri, C.I, Ankara Üniversitesi, Ankara 1987, s. X + 422.

Tarihte Türk Devletleri, C. II, Ankara Üniversitesi, Ankara 1987, s. VI + (423-816) + 16 Harita.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN

